

9 § va-lagen

Fastighetsägares yrkande om återbetalning av anläggningsavgift som erlagts trots att den var preskriberad har lämnats utan bifall. –Även fråga om res judicata.

M.W. är ensam lagfaren ägare till fastigheten D 5:12 i Haninge kommun. Hon påfördes år 1995 anläggningsavgift för nyttigheten dagvatten gata. Liksom flera andra fastighetsägare i området invände hon mot betalningskravet bl.a. med hänvisning till att det skulle vara preskriberat. Vid Va-nämnden vilandeförklarades M.W.:s mål i avvaktan på att några pilotmål som gällde samma sak skulle avgöras slutligt. I pilotmålen hade Va-nämnden bl.a. funnit att avgiftsskyldigheten för dagvatten gata med anledning av va-utbyggnaden på Dalarö inträtt den 2 november 1992 och att krav på anläggningsavgift för detta ändamål som fastighetsägare fått del av senare än tre år efter nämnda datum följaktligen var preskriberat. Beslutet fastställdes av Miljööverdomstolen. Högsta domstolen meddelade den 13 april 2000 att prövningstillstånd inte skulle medges. För vissa fastighetsägare i pilotmålen hade kravet preskriberats medan för andra skulle avgiften erläggas enligt 1992 års taxa i stället för som huvudmannen yrkat enligt 1995 års taxa. Efter det slutliga avgörandet i pilotmålen skickades ett brev, dagtecknat den 22 maj 2000, till M.W. där hon med hänvisning till beslutet uppmanades att betala 22 411 kr enligt 1992 års taxa inklusive upplupen ränta. Avgiften betalades den 30 juni 2000. När sedan de vilande målen, av vilket M.W.:s mål var ett, togs upp till avgörande i Va-nämnden, kom det inte till nämndens kännedom att fordran var betald. Nämnden fastställde att även kravet mot M.W. var preskriberat och lämnade kommunens fullgörelsetalan utan bifall. (Beslut 2000-11-21, BVa 57). Sedan kommunen efter överklagande till Miljööverdomstolen där återkallat sin talan, avskrev domstolen målet i beslut 2001-03-15 (M 8742-00).

M.W. yrkade nu att Haninge kommun skulle förpliktas återbetala erlagda 22 411 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 30 juni 2000 tills betalning sker.

Kommunen yrkade i första hand att talan skulle avvisas och bestred i andra hand yrkandet i sak.

M.W. anförde följande: Haninge kommun har krävt henne på en avgift för dagvatten. Denna fordran var preskriberad enligt ett beslut av Statens va-nämnd. Kommunen har genom brevet av den 22 maj 2000 lurat henne att betala den preskriberade anläggningsavgiften och nu vägrar man att återbetala beloppet. Hon anser inte att kommunen har rätt till denna avgift och skälet till att hon betalade in var att hon hotades med kronofogdemyndigheten samt ett brev från Haninge kommun som var en ren lögn. Brevet var vilseledande och antydde att utgången i hennes mål skulle bli densamma som för de övriga fastighetsägarna i pilotmålen som befanns vara betalningsskyldiga. Kommunen krävde ersättning innan målet mot henne i Va-nämnden var avgjort. Hon har inte frivilligt betalat utan vilseletts

att göra detta.

Kommunen anförde: Talan skall i första hand avvisas då den rör samma rättsfråga som prövats i Va-nämndens förra beslut. Det är samma fordran på anläggningsavgift för dagvatten gata som tidigare. Det är inte fråga om återbetalning på grund av att taxan varit felaktig eller att självkostnadsprincipen tillämpats på ett felaktigt sätt. Genom det tidigare beslutets rättskraft bör inte en ny talan om samma rättsfråga vara möjligt att ta upp. M.W.:s nu väckta talan innefattar ett yrkande om återbetalning av en anläggningsavgift dagvatten gata för fastigheten. I pilotmålen prövades flera olika rättsfrågor såsom från vilken dag preskription skall räknas och vilken taxa som skulle anses tillämplig. I pilotmålen ansågs kommunens krav inte preskriberat gentemot en fastighetsägare som hade tillställts en faktura samma dag som M.W. Det fastlades också att anläggningsavgiften skulle beräknas efter 1992 års taxa. Kommunen hade mot bakgrund av den lagakraftvunna domen i pilotmålen inte anledning anta annat än att krav som var utställda samtidigt som I.-M.P.:s i pilotmålen och M.W. i 1996 års mål inte var preskriberade. De fastighetsägare som hade krav beräknade efter annan taxa än 1992 års och med högre belopp än efter 1992 års taxa erhöll en underrättelse om justering av kravet enligt samma typ av skrivelse som M.W. erhöll. På grund av olyckliga omständigheter kom det inte till kommunens ombuds kännedom att M.W. betalat förrän långt senare. I annat fall hade talan återkallats och målet avskrivits efter att M.W. betalat. Målet överklagades i stället till Miljööverdomstolen. Genom M.W.:s svaromål i Miljööverdomstolen klargjordes att hon betalat fordran varvid kommunen återkallade sin talan och målet avskrevs. Kommunen bestrider att man var i ond tro eller att det kan anses vara otillbörligt att informera alla fastighetsägare som hade krav utställda med samma fakturadag som I.-M.P. i pilotmålet på sätt som skedde i brev i maj 2000. Det som inträffade var att M.W. betalade en fordran som senare visade sig vara preskriberad. I förarbetena till preskriptionslagen och i doktrinen finns tydliga uttalanden att en gäldenär inte har rätt att få tillbaka en sådan betalning. Enligt kommunallagen får en kommun inte heller efterge en fordran om man inte är förpliktigad därtill. På anförda grunder och återopade omständigheter skall talan i andra hand ogillas.

Va-nämnden yttrade:

Va-nämnden har i första hand att pröva om nämndens beslut den 21 november 2000 utgör rättegångshinder i föreliggande process.

Enligt RB 17:11 första stycket äger dom rättskraft om därigenom avgjorts den sak varom talan väckts. I samma bestämmelses tredje stycke föreskrivs att fråga som sålunda avgjorts inte åter får upptas till prövning. En prövning måste ske dels huruvida saken är densamma i den tidigare och den senare processen, dels om denna sak har prövats och därmed avgjorts genom det tidigare beslutet.

I det tidigare målet mellan parterna prövades kommunens krav på anläggningsavgift för dagvatten gata. Va-nämnden fann att kravet var preskriberat och lämnade kommunens talan utan bifall. I nu föreliggande mål är det fastighets-

ägaren som begär återbetalning av anläggningsavgiften som hon, utan att upplysa Va-nämnden därom, erlagt redan innan nämnden fattade beslut i det tidigare målet. Det var först i Miljööverdomstolen som M.W. upplyste om att hon betalat och ville få beloppet återbetalat. Sedan kommunen återkallat sin talan avskrev Miljööverdomstolen målet från vidare handläggning. Domstolen uttalade därvid beträffande begäran om återbetalning av avgiften att den saken inte kunde prövas i det målet.

M.W.:s nu aktuella talan gällande rätt att återfå den erlagda anläggningsavgiften sedan denna fordran visat sig vara preskriberad har således inte tidigare prövats. Hennes talan skall därför inte avvisas på grund av res judicata.

Vad så gäller frågan om återbetalning av anläggningsavgiften gör Va-nämnden följande bedömning.

Betalning av en preskriberad skuld är normalt att anse som ett erkännande av skulden till och med om gäldenären inte ens avsett att erkänna denna. (Jfr Lindskog; Preskription 2 uppl. s 522 f). M.W. har betalat vad kommunen fordrat sedan hon mottagit brevet från kommunen med upplysningar om utgången i pilotmålen och krav på det aktuella fordringsbeloppet jämte ränta. Hon har nu i sin talan om återbetalning inte ifrågasatt skulden som sådan utan endast åberopat det förhållandet att den var preskriberad. Det är emellertid allmänt vedertaget att en preskriberad skuld som betalats inte kan återkrävas. Inte ens i det speciella fall där borgenären mer eller mindre förleder en gäldenär att betala trots att skulden är preskriberad har gäldenären ansetts kunna bli berättigad till återbetalning. En sådan situation kan t.ex. vara när borgenären är klar över att preskription har inträtt men ändå begär betalning utan att nämna att preskription har skett i den stilla förhoppningen att gäldenären i ovetskap om preskriptionen skall betala (a a s 527). Endast när situationen är sådan att en borgenär åstadkommer betalning genom svikligt eller annat otillbörligt förfarande torde återbetalning kunna ifrågakomma. I det av M.W. åberopade avgörandet från Högsta domstolen gällde saken inte återbetalning av skuld som visat sig vara preskriberad utan om en fordran enligt slutbevis kunde utkrävas såsom återuppväckt sedan preskription inträtt men gäldenären därefter ingått en amorteringsplan och delvis börjat avbetala skulden (NJA 2002 s. 358).

I nu aktuellt mål har kommunen när det förnyade kravet sändes till M.W. knappast kunnat inse att fordringen var preskriberad. Frågan var emellertid efter M.W.:s invändning härom föremål för prövning i Va-nämnden. Kommunens åtgärd innebar ett försök att föregripa denna prövning och säkerställa betalning så snabbt som möjligt. Såvitt har framkommit i målet har kommunen dock inte utövat andra påtryckningar än att man skickat ifrågavarande brev jämte inbetalningskort med begäran om betalning. Preskriptionsfrågan berördes inte i brevet. Detta kan inte betraktas som en handling av sådan otillbörlig art att M.W. på grund därav skall vara berättigad till återbetalning av den erlagda avgiften. Med hänsyn härtill och vad i övrigt anförts skall hennes talan lämnas utan bifall.

Va-nämnden lämnade talan utan bifall.

Beslut 2003-02-13, BVa 13

Mål nr Va 158/02

SVEA HOVRÄTT
Miljööverdomstolen

M.W. överklagade och yrkade bifall till sin talan vid Va-nämnden.

Kommunen bestred ändring.

Parterna åberopade till stöd för sin talan samma omständigheter som vid Va-nämnden.

Miljööverdomstolen fastställde Va-nämndens beslut.

Dom 2003-09-16

Mål nr M 1863-03